

Styly attachmentu: práce Bowlbyho a kolegů

Pozn.: attachment lze volně přeložit jako připoutání, přimknutí, citovou či vztahovou vazbu apod. Pro účely tohoto příspěvku se budu držet originálního termínu attachment, který se v tomto významu běžně používá i v českém jazyce.

Teorii attachmentu vyvinul John Bowlby (1907-1990). Lékařský diplom získal v roce 1933, poté pokračoval ve studiu psychiatrie dospělých a dětí a ve výcviku v psychoanalýze. V té době se velmi ponořil do neshod v rámci psychoanalýzy, která se podle něj příliš soustředila na vnitřní fungování, jako například zaměření Melanie Kleinové na fantazijní život dítěte a na vnitřní zranění. Přijetí takové perspektivy, podle Bowlbyho, výrazně bagatelizuje pojem vnější hrozby a lidské reakce na ni. Pochyboval také o Freudově důrazu na sexualitu a tvrdil, že sebezáchova je stejně, ne-li více důležitá (Bowlby, 1971, 1975, 1998).

Bowlby se zabýval spojením psychoanalytického myšlení se zaměřením na etologii a evoluční biologii. Zajímal se o ochranu druhů a o způsoby, kterými se o to příroda stará, což je v podstatě vazba matka – dítě. Vzájemná závislost by podle Bowlbyho (1979) neměla být překonána, nýbrž je nezbytnou součástí lidské přirozenosti.

V roce 1953 Bowlby publikoval knihu „Child Care and the Growth of Love“ (český překlad: Péče o dítě a vývoj mateřské lásky), okamžitý bestseller, kterýž byl přeložen do deseti různých jazyků. Zatímco Bowlbyho teorie attachmentu zůstala (a do jisté míry nadále zůstává) v rámci psychoanalýzy sporná (Holmes, 1993; Fonagy, 2001), předkládá řadu klíčových myšlenek, které jsou nyní přehodnocovány ve světle neurovědeckého vývoje. Zaprvé, a to je možná nejdůležitější, zdůraznila pohled dvou osob na vývoj dítěte a poukázala na napětí a souhru mezi psychologii jedné osoby a psychologie dvou osob. Za druhé je to prostorová teorie založená na myšlence elastického pásku – čím dále, tím silnější tah. Klíčovým konceptem, který Bowlbyho práce přináší, je důležitost bezpečné základy pro vyvíjející se dítě a vlastně i pro dospělého člověka. Za třetí zdůraznila důležitost blízkosti preferované vztahové osoby jako zásadní pro rozvoj dítěte.

Bowlby nastínil tři fáze ve vývoji attachmentu. V prvních šesti měsících života se dítě orientuje na svět a rozvíjí vzorce rozpoznávání. Od šesti měsíců do tří let se vyvíjí systém attachmentu a mechanismy zpětné vazby, které posuzují „dostatečnost“ preferovaného attachmentu. Od tří let se rozvíjejí vzájemné vztahy na základě internalizovaných schémat.

Tato schémata se vyvíjela v prvním roce života na základě interakce mezi dítětem a primárním pečovatelem. Zpočátku jsou flexibilní a neustále se přetvářejí, postupem času se stávají stabilnějšími a slouží jako vodítko k tomu, jak funguje svět.

Bowlbyho myšlenky původně rozvinula Mary Ainsworth (Ainsworth et al., 1978) a později Mary Main a Judith Solomon (Main, 1995; Main a Solomon, 1986). Ainsworth spolupracovala s Bowlbym na vývoji jeho nápadů a byla nápomocná při zřizování výzkumného projektu určeného k posouzení povahy interakcí mezi matkou a dítětem. Nastavila postup „zvláštní situace“ jako způsobu aktivace systému attachmentu dítěte a jako výsledek tohoto výzkumu identifikovala styly attachmentu – bezpečný, vyhýbavý a odmítavý / ambivalentní. Čtvrtý styl – dezorganizovaný / dezorientovaný, přidaly později Main a Solomon (1986, 1990). I když je jasné, že interakčních možností mezi kojencem a jeho primárním pečovatelem je nekonečně mnoho, tato práce poskytla velmi důležité výzkumné důkazy o různých stylech interakce a jejich vztahu ke klinickým problémům, kterým musí terapeut čelit.

Další rozpracování této práce bylo zaměřeno na attachment dospělých, kde Main (1993) zjistila, že když požádáme dospělé, aby vyprávěli příběh svých raných zkušeností v jejich rodině, bylo by možné dát do souvislosti tyto narativy s výsledky jejich dřívějších výzkumů s matkami a kojenci. Tato práce vyústila ve vývoj Adult Attachment Interview (AAI) dotazníku, navrženého tak, aby zjistil „stav mysli“ dospělého s ohledem na jeho attachment.

Byly identifikovány čtyři „stavy mysli“ – bezpečný / autonomní, opomíjející, zaujatý a neodhodlaný / neorganizovaný. Tato práce také vedla k poznání, že styl attachmentu nenarozeného dítěte lze předvídat podle vyhodnoceného stylu attachmentu dospělého (George a Main, 1996).

Zpracovala: Markéta Pavlů, K15

Zdroj:

GILBERT, Maria and Vanja ORLANS. *Integrative Therapy: 100 Key Points and Techniques*. Hove: Routledge, 2011, s. 53–55. ISBN 978-0-415-41377-0.